

סיכום לבגרות תנ"ך ממ"ד בראשית פרק יח' חמש יחידות

1

ערך: דודי זינגר

הערה: אין להסתמך רק על הסיכומים ללמידה לבגרות, חשוב להתעדכן באתר "ללמוד וללמד"

א וַיֵּרָא אֱלֹהֵי יְהוָה, בְּאֵלֵי מִמְרָא; וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל, כָּחֵם הַיּוֹם

קושי:

בפסוק א'. כתוב שה' התגלה לאברהם ('וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה'') אך לא נכתב מה היה תוכן ההתגלות ומהו התוכן שנאמר בה.

רש"י:

ירא אליו - לבקר את החולה.

אמר רבי חמא בר חנינא: יום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלומו:

רש"י מבאר שההתגלות הוא למטרת ביקור חולים, ה' מבקר את אברהם שהיה חולה לאחר המילה שהוזכרה בפרק הקודם.

הערה:

א. רש"י מקשר בין ברית המילה בפרק הקודם להתגלות ה' אל אברהם, וה' מבקר את אברהם שלא על מנת להעביר מסר, אלא במטרה לבקר את החולה ולכבד אותו על כך שהוא קיים את מצוות המילה.

ב.

ג. לדעת רש"י אין קשר בין ביקור המלכים בפס' ב'י' לבין התגלות ה' לאברהם בפס' א'.

רשב"ם:

וירא אליו ה' - האיך?

שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים, שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קוראו בלשון שכינה, כדכתיב: כי שמי בקרבו שלוחו כמותו.

רשב"ם טוען שההתגלות של ה' היא המפגש עם המלאכים - שדיברו אתו בפסוקים הבאים, המלאכים הם שליחי ה' והשיח איתם הוא ההתגלות של דבר ה' לאברהם.

הערה:

א. לפי הרשב"ם אין קשר בין התגלות ה' בפס' א' לסיפור ברית המילה בפרק הקודם.

ב. לפי הרשב"ם התגלות ה' בפס' א' קשורה לביקור המלכים בפס' ב'י-ט' שמתארים את צורת ההתגלות, ותוכן ההתגלות הוא המסר על הולדת יצחק.

א וַיֵּרָא אֱלֹהֵי יְהוָה, בְּאֵלֶיךָ מִמְּרָא; וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל, כָּחֹם הַיּוֹם

רש"י:

הפסוק מרחיב בתיאור מיקום אברהם ומזג האוויר, נתונים לכאורה מיותרים, רש"י מפרט את הדברים שאנו לומדים מתיאור זה, ובכך מפרש מהי מטרת הרחבת הדברים.

פתח האהל - לראות אם יש עובר ושב ויכניסם בביתו.

תיאור מקום אברהם בפתח האהל בה ללמדנו על חשיבות מצוות הכנסת אורחים ועד כמה הייתה מצווה זאת חביבה על אברהם, למרות שהיה שלושה ימים לאחר ברית המילה, ישב אברהם בפתח האהל ובדק אם עוברים אנשים על מנת שיוכל לקיים את מצוות הכנסת האורחים.

3

כחום היום - (ב"מ פו) הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים

ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו בדמות אנשים

תיאור מזג האוויר בה ללמדנו עד כמה הקב"ה דואג למי שמקיים את המצוות, שרצה ה' שאברהם ינוח ולא יטרח בהכנסת אורחים, הביא ה' שרב גדול, אך שראה עד כמה אברהם מתאמץ בקיום המצווה, שלח ה' מלאכים שידמו לאורחים.

א וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה, בְּאֵלֵי מִמְרָא; וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהֶל, כַּחַס הַיּוֹם. ב. וַיֵּשֶׁא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו; וַיֵּרָא, וַיֵּרָץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהֶל, וַיִּשְׁתַּחוּ, אַרְצָה. ג. וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי, אִם-נָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ--אֵל-נָא תַעֲבֹר, מֵעַל עַבְדְּךָ

הערה:

מהפסוקים לא ברור אל מי דבר אברהם בפס' ג', האם לה' שנגלה אליו? או למלאכים/האורחים.

יש מפרשים לכל אחת מהאפשרויות:

- א. ה' התגלה לאברהם, אברהם ראה את המלאכים/האורחים, אברהם ביקש מה' שלא ילך בזמן שהוא מקיים את מצוות הכנסת האורחים.
- ב. ה' התגלה לאברהם, הסתיימה ההתגלות, אברהם רואה את המלאכים/האורחים, ומבקש מהם לעצור בביתו על מנת שיארח אותם.

ב. וַיֵּשֶׁא עֵינָיו, וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, נֹצְבִים עָלָיו; וַיֵּרָא, וַיֵּרָץ לִקְרֹאתָם מִפֶּתַח הָאֵהֶל, וַיִּשְׁתַּחוּ, אַרְצָה. ג. וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי, אִם-נָא מִצְּאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ--אֵל-נָא תַעֲבֹר, מֵעַל עַבְדְּךָ. ד. יִקַּח-נָא מֵעֵט-מִים, וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם; וְהִשְׁעֲנוּ, תַּחַת הָעֵץ. ה. וְאִקְחָה פֶתַח-לֶחֶם וְסַעְדוּ לְבַבְכֶם, אַחַר תַּעֲבְרוּ--כִּי-עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם, עַל-עַבְדְּכֶם; וַיֹּאמְרוּ, כֵּן תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ. ו. וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵהֶלָה, אֶל-שָׂרָה; וַיֹּאמֶר, מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ--לוֹשִׁי, וְעָשִׂי עֲגוֹת. ז. וְאֶל-הַבָּקָר, רָץ אַבְרָהָם; וַיִּקַּח בֶּן-בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב, וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּעֶר, וַיִּמְהַר, לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ. ח. וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֹלֵב, וּבֶן-הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּתֵּן, לְפָנֶיהֶם; וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ, וַיֹּאכְלוּ

הערה:

בתיאור הכנסת האורחים יש שימוש רב בפעלים, המלמדים אותנו עד כמה פעל והתאמץ אברהם בקיום המצווה.

הערה:

מצד אחד אברהם מדבר עם המלאכים/האורחים ומציע להם מעט דברים:

- א. "יקח-נא מעט-מים"
- ב. "ורחצו רגליכם"
- ג. "והשענו, תחת העץ".
- ד. "וְאָקַחַה פֶּת-לַחֵם וְסָעְדוּ לְבָכֶם"

מעט מים, לרחוץ רגליהם, לנוח תחת העץ ולאכול פת לחם..

בפועל אברהם דואג להם לסעודה גדולה:

- א. "שֶׁלֶשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ--לוּשִׁי, וְעֵשִׂי עֲגוֹת"
- ב. "וְאֶל-הַבָּקָר, רֹץ אַבְרָהָם; וַיִּקַּח בֶּן-בָּקָר רֹדֵף וְטוֹב"
- ג. "וַיִּקַּח חֲמֵאָה וְחִלְבִּי"

הארוחה כללה עוגות ולא פת לחם, ומעבר לכך בשר, חמאה וחלב.

"אמר רבי אליעזר: מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה" (בבלי בבא מציעא דף פ"ז, ע"א).

מהפער בין היקף ההבטחה ובין היקף הביצוע והמהירות שבה מבצע אברהם את הדברים, אנו לומדים שצדיקים מדברים מעט ועושים הרבה.

ט. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו, אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ; וַיֹּאמֶר, הִנֵּה בָאֵהָל. **י. וַיֹּאמֶר, שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כַּעַת חַיָּה, וְהִנֵּה-בֵן, לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ; וְשָׂרָה שָׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל, וְהוּא אַחֲרָיו. יא. וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים, בָּאִים בַּיָּמִים; חֲדָל לֵהִיּוֹת לְשָׂרָה, אַרְח פְּנֵי שָׂרָה. יב. וַתִּצְחַק שָׂרָה, בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר: אַחֲרַי בְּלַתִּי הִיְתָה-לִּי עַדְנָה, וְאֲדַנִּי זָקֵן. יג. וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-אַבְרָהָם: לְמָה זֶה צִחַקְךָ שָׂרָה לֵאמֹר, הֲאֵף אֲמַנֶּם אֲלֶיךָ--וְאֲנִי זָקְנָתִי. יד. הֲיִפְלֵא מִיְהוָה, דָּבָר; לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, כַּעַת חַיָּה--וְלִשְׂרָה בֵן. טו. וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צִחַקְתִּי.**

בפרק ט"ו נאמרה לאברהם הבטחה כללית שיהיה לו בן.

"וַיֹּצֵא אֶתְּךָ הַחוּצָה, וַיֹּאמֶר הַבֶּט-נָא הַשְּׂמִימָה וְסִפֵּר הַכּוֹכָבִים--אִם-תּוּכַל, לְסַפֵּר אֹתָם; וַיֹּאמֶר לוֹ, כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ"

בפרק י"ז מובטח לו שיהיה לו בן משרה שירש אותו.

" וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, אֲבַל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יִלְדָת לְךָ בֵן, וְקָרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ, יִצְחָק; וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם, לְזֵרְעוֹ אַחֲרָיו"

בפרק י"ח נוספה להבטחה שיהיה לאברהם בן משרה זמן לקיום ההבטחה (בתוך שנה).

" וַיֹּאמֶר, שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כַּעַת חַיָּה, וְהִנֵּה-בֵן, לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ; וְשָׂרָה שָׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל, וְהוּא אַחֲרָיו."

" הֲיִפְלֵא מִיְהוָה, דָּבָר; לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, כַּעַת חַיָּה--וְלִשְׂרָה בֵן."

יב ותצחק שרה, בקרבה לאמר: אחרי בלתי היתה-לי עדנה, ואדני זקן. יג ויאמר יהוה, אל-אברהם: למה זה צחקה שרה לאמר, האף אמנם אלד--ואני זקנתי. יד היפלא מיהוה, דבר; למועד אשוב אליך, פעת חיה-- ולשרה בן. טו ותכחש שרה לאמר לא צחקתי, כי יראה; ויאמר לא, כי צחקת.

קושי:

שרה צוחקת ואומרת כיצד יתכן שאלד ודוני (האדון- אברהם אבינו) זקן. הקב"ה שואל את אברהם: למה צחקה שרה על כך שהיא תלד שהיא כבר זקנה. אנחנו רואים שה' שינה את דברי שרה, שהיא צחקה בגלל שאברהם זקן וה' אמר שהיא צחקה בגלל שהיא זקנה.

תירוץ:

רש"י מסביר מדוע שינה ה' את דברי שרה ומלמדנו עד כמה גדול שלום בית. רש"י: "ואני זקנתי - שינה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה "ואדוני זקן" ה' שינה את דברי שרה על מנת להביא לשלום בין שרה לאברהם, שאם היה ה' אומר לאברהם ששרה צחקה על כך שהוא זקן, הדבר עלול היה להביא לכעס.

יב ותצחק שרה, בקרבה לאמר: אחרי בלתי היתה-לי עדנה, ואדני זקן. יג ויאמר יהוה, אל-אברהם: למה זה צחקה שרה לאמר, האף אמנם אלד--ואני זקנתי. יד היפלא מיהוה, דבר; למועד אשוב אליך, פעת חיה-- ולשרה בן. טו ותכחש שרה לאמר לא צחקתי, כי יראה; ויאמר לא, כי צחקת.

שאלה:

כיצד מכחישה שרה את דברי ה' על כך שהיא צחקה?

תשובה:

על פי הפשט ההכחשה נבעה מיראתה, שחששה שרה להודות שצחקה.

הערה:

יש לשים לב שהמילה "כיי" משמשת בכתוב בשני מובנים.

"וּתְכַחַשׁ שָׂרָה לְאִמְרוֹ לֹא צָחַקְתִּי, כִּי יִרְאָה... – צחקתי כיוון שיראתי
" וַיֹּאמֶר לֹא, כִּי צָחַקְתָּ – ה' עוֹנָה לְשֵׁרָה שֶׁלֹּא הָיָה הַדָּבָר מֵתוֹךְ יִרְאָה, אֲלֵא צחוק
של אי אמונה.

הראשון (כִּי יִרְאָה) – כיון ש...

השני (כִּי צָחַקְתָּ) – אלא...

שאלה : (רמב"ן)

איך ייתכן ששרה הצדקת לא האמינה לבשורתם של המלאכים?

תשובה : (רמב"ן)

שרה שמעה את דברי המלאכים, אך לא ראתה אותם ולא ידע שהם נאמרים על ידי
מלאכים, אלא נראה היה לה שמדברים אנשים שמבטחים לה על הולדת הבן, ולכן
לא האמינה להם.

7

דבר ה' אל אברהם :

טז וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים, וַיִּשְׁקְפוּ עַל-פְּנֵי סָדָם; וַאֲבָרָהָם--הֵלֶךְ עִמָּם,
לְשַׁלְּחָם. יז וַיְהִי, אָמֵר: הַמְכִּסָּה אֲנִי מֵאֲבָרָהָם, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. יח וַאֲבָרָהָם--
הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל, וְעָצוּם; וַנְּבָרְכוּ-בּוֹ--כָּל, גּוֹיֵי הָאָרֶץ. יט כִּי יִדְעֵתִיו, לְמַעַן
אֲשֶׁר יַצִּיָּה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ יְהוָה, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט--
לְמַעַן, הִבִּיא יְהוָה עַל-אֲבָרָהָם, אֶת אֲשֶׁר-דִּבֶּר, עָלָיו. כ וַיֹּאמֶר יְהוָה, זַעֲקֵת סָדָם
וְעַמָּהּ כִּי-רָבָה; וַחֲטֵאתֶם--כִּי כָבְדָה, מְאֹד. כא אַרְדָּה-נָא וְאֶרְאָה, הַפְּצַעְקֹתָהּ
הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה; וְאִם-לֹא, אֲדַעָה. כב וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים, וַיֵּלְכוּ סָדָמָה;
וַאֲבָרָהָם--עוֹדְנוּ עַמָּד, לְפָנֵי יְהוָה

הערה:

בפס' יז כתוב : " וַה' אָמֵר " – זהו דיבור של ה' לעצמו או אל המלאכים ובו הסבר
מדוע עומד ה' לגלות לאברהם את התוכנית שלו לשפוט ולהעניש את סדום.

בפס' כ כתוב : " וַיֹּאמֶר ה' " – האמירה מופנית אל אברהם והיא באה להסביר מדוע
ה' רוצה להעניש את סדום.

טז וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים, וַיִּשְׁקְפוּ עַל-פְּנֵי סְדוֹם; וְאַבְרָהָם--הֲלִיךְ עִמָּם, לְשַׁלְּחֵם. יִז וַיְהִי, אָמַר: הַמְכָסָה אֲנִי מֵאַבְרָהָם, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה .

שאלה:

מדוע מחליט ה' לגלות לאברהם את התוכנית שלו לשפוט ולהעניש את סדום?

תשובה: (רש"י)

א) סדום נמצאת בשטח הארץ המובטחת לאברהם וראוי לעדכן את בעל השטח במשפט שנעשה בשטחו.

ב) אברהם קבל מה' את התפקיד להיות אב המון גוים ומכאן שיש לו אחריות כלפי הגויים, ולכן ה' החליט להודיע לאברהם על התוכנית שלו כלפי סדום, כפי שיש לנהוג כלפי אב לפני שמענישים את בנו שעומדים לעשות זאת.

המכסה אני - בתמיהה:

אשר אני עושה - בסדום, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר 'גבול הכנעני מצידון' וגו' 'בואכה סדומה ועמורה' וגו'. (י, יט). קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים, ולא אודיע לאב שהוא אוהבי!

יח וְאַבְרָהָם--הָיוּ יְהִי לְגוֹי גָדוֹל, וְעַצוֹם; וְנִבְרְכוּ-בוּ--כָּל, גוֹיֵי הָאָרֶץ. יט כִּי יִדְעֵתִיו, לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דְרֹךְ יְהוָה, לְעֹשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט--לְמַעַן, הִבִּיא יְהוָה עַל-אַבְרָהָם, אֶת אֲשֶׁר-דָּבַר, עָלָיו .

הסבר:

הפסוקים מתארים את מעלותיו של אברהם ותפקידו להנחיל לזרעו ולעלום את דרך הצדק והמשפט.

הערה:

פס' יח'- יט' הם מאמרים מוסגר, כלומר הם נכתבו באמצע עניין

פס' טז'-יז' נכתב מאמר ה' שהוא עומד לגלות לאברהם את המשפט שיעשה עם סדום

פס' כ'- כא' נכתב מה יהיה המשפט,

ובאמצע הפסוקים יש נושא אחר (מאמר מוסגר) והוא פס' המשבחים את אברהם.

הערה:

הקשר בין המאמר המוסגר לנושא - גילוי ה' לאברהם את המשפט שהוא עומד לעשות עם סדום, הוא שהשבח של אברהם ותפקידו להנחיל את דרך הצדק והמשפט לעולם הוא הסיבה לצורך לשתף את אברהם בגזר הדין של סדום, כלומר יש לעדכן את מי שאחראי להנחיל את המשפט והצדק במשפט.

לסיכום:

שלוש הסיבות מדוע ה' מגלה לאברהם את המשפט שהוא עומד לעשות עם סדום:

- א. סדום נמצאת בשטח הארץ המובטחת לאברהם.
- ב. אברהם הוא אב המון גויים וסדום נמצאת תחת האחריות שלו.
- ג. אברהם אמור לפרסם את משפט הצדק בעולם ולכן יש לשתף אותו בעניין המשפט של סדום.

יח ואברהם--היו יהיה לגוי גדול, ועצום; ונברכו-בו--כל, גויי הארץ. יט פי ידעתיו, למען אשר יצוה את-בניו ואת-ביתו אחריו, ושמו דרך יהוה, לעשות צדקה ומשפט--למען, הביא יהוה על-אברהם, את אשר-דבר, עליו.

9

לסיכום:

מהפסוקים יח'-יט' אנו לומדים:

- א. **בחירת אברהם להיות אבי האומה** – הקב"ה בחר באברהם אבינו להיות אבי האומה בעבור התפיסה הערכית שעל פיה בנה את ביתו "לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", וזו גם תכלית בחירתו להקים עם שיעשה צדקה ומשפט. כאן גילתה התורה מדוע נבחר אברהם אבינו להיות אבי האומה (מבוסס על פירוש רמב"ן בראשית י"ח, יח-יט).
- ב. **הברכה שעם ישראל יביא לעמים** - עם ישראל עומד להיות עם גדול שהעמים יתברכו בו.
- ג. **מקומו של החינוך** - אברהם עוסק בחינוך בני ביתו לשמור דרך ה' ולעשות צדקה ומשפט. ומכאן ניתן ללמוד גם על חשיבות חינוך הבנים והעברת המסורת לדורות הבאים.

הערה:

בפרק יב' מבטיח ה' לאברהם: " וְאֶעֱשֶׂךָ, לְגוֹי גָדוֹל, וְאֶבְרַכְךָ, וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֶךָ; וְהָיָה, בְּרַכְּהָ" ובפרק יח' אומר ה': " וְאֶבְרַכְהֶם--הֵיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל, וְעָצוּם..."

בפרק יב' מוזכר שאברהם יהיה גוי גדול כהבטחה לעתיד אל מול הציווי לעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו, שלמרות הדרך הקשה שבדרך כלל פוגעת ביכולת להביא ילדים, הובטח לאברהם שיהיה גוי גדול.

בפרק יח' מוזכר שאברהם יהיה לגוי גדול שיתברכו ממנו גויי הארץ, כהסבר מדוע ה' מגלה לו את הדין שיעשה עם סדום.

כ וַיֹּאמֶר יְהוָה, זַעֲקֵת סָדָם וְעַמָּהּ כִּי-רָבָה; וְחִטָּאתָם--כִּי כָבְדָהּ, מְאֹד. כֹּא אַרְדָּה-נָא וְאַרְאֶה, הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָלָה; וְאִם-לֹא, אֲדַעָה. כִּב וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים, וַיֵּלְכוּ סָדָמָה; וְאַבְרָהָם--עֹדְנוֹ עֹמֵד, לִפְנֵי יְהוָה

שאלה:

מדוע הקב"ה צריך לרדת ולראות את מעשיהם של סדום ועמורה, הרי ה' יודע זאת גם מבלי לרדת?

תשובה: (רש"י)

ה' לא צריך לרדת, אך הדבר נכתב בשביל ללמד אותנו שדיינים הצרכים לפסוק דין לא יעשו זאת נבלי לברר את כל הנתונים, גם כאשר נדמה שהכל ידוע. כפי שעשה ה' גם במגדל בבל בדור הפלגה בפרק יא': "**וַיֵּרָד יְהוָה, לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמְּגִדָּל, אֲשֶׁר בָּנוּ, בְּנֵי הָאָדָם**

ארדה נא ואראה - לימד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה (מגדל בבל).

בקשת אברהם מה' על סדום ועמורה

כג ויגש אברָהָם, ויאמר: **האף תסָפָה, צַדִיק עִם-רָשָׁע. כִּד אֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צַדִיקִים, בְּתוֹךְ הָעִיר; הָאֵף תִּסָּפֶה וְלֹא-תִשָּׂא לְמַקּוֹם, לְמַעַן חַמְשִׁים הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ. כִּה חָלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת כְּדַבַּר הַזֶּה, לְהַמִּית צַדִיק עִם-רָשָׁע, וְהִיא כַצַּדִּיק, כְּרָשָׁע; חָלְלָה לְךָ--הַשֵּׁפֶט כָּל-הָאָרֶץ, לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט**

הערה:

אברהם מבקש מה' שתי בקשות:

1. פסי כג' ופסוק כה' – מבקש אברהם להציל את הצדיקים שבסדום. (מידת הדין)

2. פסי כד'- מבקש אברהם להציל את כל סדום בזכות הצדיקים. (מידת הרחמים)

נשים לב שהבקשה להציל את הצדיקים נאמרה בלשון תקיפה: " **...הָאֵף תִּסָּפָה, צַדִיק עִם-רָשָׁע... " " חָלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת כְּדַבַּר הַזֶּה... "**

והבקשה להציל את כל סדום נאמרה בלשון עדינה " **אֹלֵי יֵשׁ חַמְשִׁים צַדִיקִים, בְּתוֹךְ הָעִיר; הָאֵף תִּסָּפֶה וְלֹא-תִשָּׂא לְמַקּוֹם... "** (אולי אם יש 50 צדיקים תצלי את כל העיר בזכות אותם הצדיקים).

כו ויאמר יהוה, אם-אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר--ונשאתי לְכָל-הַמָּקוֹם, בְּעִבּוּרָם

הערה:

נשים לב, שמתשובתו של ה' ניתן להבין:

א. ה' מתייחס בתשובתו לבקשה השנייה של אברהם ואומר שאם היו חמישים צדיקים בסדום הוא היה מציל את כל המקום בזכותם.

ב. ה' מתייחס בתשובתו גם לבקשה הראשונה של אברהם, שהרי בתוך הבקשה שה' יסלח לכל העיר כלולה גם הבקשה שלא להרוג את הצדיקים.

קושי: ראב"ע (אבן עזרא)

המילים "בתוך העיר" לכאורה מיותרות שהרי כבר נאמר "אם-אמצא בסדום"

תירוץ:

מסביר האבן עזרא שבמקום בו הצדיקים חיים במרכז העיר ויכולים לעבוד את ה' ברשות הרבים ואינם נרדפים בשל כך על ידי הרשעים, יש סיכוי שישפיעו הצדיקים על הרשעים, ולכן חשוב יש חשיבות לתנאי שהצדיקים יהיו בתוך העיר ולא בצד העיר.

טעם בתוך העיר שהם יראים את השם בפרהסיא,

מקום בו אפשר לעבוד את ה' בגלוי, אינו כל כך רע ועל כן הצדיקים שבו יכולים להציל את הרשעים

דו- שיח בין אברהם לה'

אברהם מבקש מה' שסדום תנצל בזכות 50 צדיקים, ולאחר מכן ממשיך אברהם ומבקש שסדום תנצל גם אם יהיו בה 45 צדיקים, ולאחר שקבל את הסכמת ה' מבקש אברהם שסדום תנצל גם אם יהיו בה 40 צדיקים, וכן ממשיך אברהם ומבקש שסדום תנצל גם אם יהיו בה 30 צדיקים, ומשקבל את הסכמת ה' מבקש אברהם הצלה לסדום בזכות 20, וממשיך אברהם ומבקש הצלה לסדום בעבור עשרה, ה' מסכים לבקשת אברהם.

12

כג ויגש אברהם, ויאמר: האף תספה, צדיק עם-רשע. כד אולי יש חמשים צדיקים, בתוך העיר; האף תספה ולא-תשא למקום, למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה. כה חללה לך מעשת פדבר הזה, להמית צדיק עם-רשע, והיה כצדיק, כרשע; חללה לך--השפט כל-הארץ, לא יעשה משפט

כו ויאמר יהוה, אם-אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר--ונשאתי לכל-המקום, בעבורם

כז ויען אברהם, ויאמר: הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני, ואנכי עפר ואפר. כח אולי יחסרון חמשים הצדיקים, חמשה--התשחית בחמשה, את-כל-העיר; ויאמר, לא אשחית, אם-אמצא שם, ארבעים וחמשה.

כט ויסף עוד לדבר אליו, ויאמר, אולי ימצאון שם, ארבעים; ויאמר לא אעשה, בעבור הארבעים

ל ויאמר אל-נא יחר לאדני, ואדברה--אולי ימצאון שם, שלשים; ויאמר לא אעשה, אם-אמצא שם שלשים

לא ויאמר, הנה-נא הואלתי לדבר אל-אדני--אולי ימצאון שם, עשרים; ויאמר לא אשחית, בעבור העשרים.

לב ויאמר אל-נא יחר לאדני, ואדברה אף-הפעם--אולי ימצאון שם, עשרה; ויאמר לא אשחית, בעבור העשרה

הפיכת סדום ועמורה:

בפרק יט' מתוארת הפיכת סדום ועמורה, כאשר כל תושבי סדום נענשים במוות על ידי אש שיורדת מהשמים:

” וַיְהִי, הַמָּטִיר עַל-סְדֹם וְעַל-עַמֹּרָה--גִּפְרִית וָאֵשׁ: מֵאֵת יְהוָה, מִן-הַשָּׁמַיִם.”

ה' נענה לבקשת אברהם אבינו להציל את הצדיקים (לוט ובני ביתו), ולא נענה לבקשתו להציל את אנשי סדום בעבור הצדיקים שבעיר.